ויש לו שבח. שהגזל לוקח הקרקע עם השבח ואינו משלם ללוקח רק היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דאם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואותו שבח היתר יקח הלוקח מן הגזלן ומיירי שגזלה ריקנית: **ושמואל** אמר מעות יש לו. אפילו קנאה שלא באחריות כדפי' לעיל[1] וכן משמע דמיירי דומיא דהכיר בה שאינה שלו דלקמן דמיירי על כרחך שלא באחריות דקאמר שמואל מעות מתנה דאי באחריות אמאי מעות מתנה:

סיפא נמי בגוזל כו'. מריש עלמא היה יכול להקשות כדמקשה בסמוך אלא כמה שיכול להקשות משבח גופיה פריך: **תריץ** נמי **בבעל חוב.** בפרק מי שמת (ב"ב דף קנ: ושם ד"ה גובה) לא להוכיח דאקני קנה ומכר משתעבד מהכא דגבי בעל חוב שבח שלא היה בעין בשעת הלואה ודמי ר"מ היא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומ"מ ולוכח משמואל דאמר בעל חוב גובה את השבח ושמואל גופיה הוא דבעי ליה התם דלא מצי למימר דשמואל נמי סבר כר"מ ומבעי ליה אליבא דרבנן דהא בפרק אע"פ (כתובות דף נט.) פסק שמואל כר' יוחנן הסנדלר דלית ליה אדם מקנה כו' וי"ל דהא דאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח היינו לפי המסקנא דהתם דפשיט דאקני קנה ומכר משתעבד אף לרבנן ואם תאמר אדרבה לוכח מהכא דלא משתעבד מדלא טריף בע"ח ממשעבדי דטריף לוקח דאין לומר דאמר שטרף בע"ח קרקע מן הלוקח קנה המוכר קרקעות ומכרן דא"כ גם השבח יגבה מהנהו משעבדי דגם השבח היה קונה כיון שכבר טרף הבעל חוב קודם שלקח זה הקרקע וי"ל דמיירי שזה הקרקע עשאו המוכר לבעל חוב אפותיקי ולכך גובה אותו בע"ח ואע"פ שיש אחר משעבדי אך קשה אמאי דחיק לדחויי בפרק מי שמת (ב"ב דף קנ: ושם) הא מני ר"מ היא יעמיד כשעשאו אפותיקי דאז בעל חוב גובה את השבח היתר על היציאה מנס כדין יורד לתוך שדה חבירו כדמשמע לקמן או יעמיד בלוקח מן הגזלן וכגון שיש לו קרקע או קנו מידו כדמתרץ לקמן בשמעתין:

כשעמד

יכול לחזור בו אמשהחזיק בה אינו יכול לחזור בו דא"ל חייתא דקטרי סברת וקבלת מאימתי הויא חזקה בדייש אמצרי ואיכא דאמרי באפילו באחריות נמי דאמר ליה אחוי טרפך ואשלם לך איתמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ושמואל אמר מעות יש לו שבח אין לו בעו מיניה מרב הונא פירש לו את השבח מהו טעמא דשמואל משום דלא פירש שבחא והכא הא פירש לה או דלמא טעמיה דשמואל כיון דלית ליה קרקע מחזי כרבית א"ל [6]אין ולאו ורפיא בידיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל מעות יש לו שבח אין לו אע"פ שפירש לו את השבח מאי טעמא כיון דקרקע אין לו שכר מעותיו עומד ונוטל איתיביה רבא לרב נחמן [7]דאין מוציאין לאכילת פירות [8]ולשבח קרקעות [9]ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ממשעבדי הוא דלא מפקינן הא מבני חורין מפקינן וקתני מיהא לשבח קרקעות מאי לאו בלוקח מגזלן לא בבעל חוב אי בבעל חוב אימא רישא אין מוציאין לאכילת פירות ואי בבעל חוב בעל חוב מי אית ליה פירי [10]והאמר שמואל [11]בעל חוב גובה את השבח שבח אין [12]אבל פירות לא אלא פשיטא בגוזל וגנזל ומדרישא בגוזל וגנזל סיפא נמי בגוזל וגנזל מידי אריא הא כדאיתא והא כדאיתא והא לא תני הכי [13]לשבח קרקעות ביצד הרי שגזל שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין היכי דמי אילימא כדקתני גזלן ממאן גבי אלא לאו [14]כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה א"ל לאו תרוצי קא מתרצת תריץ נמי בבעל חוב ת"ש לאכילת פירות ביצד הרי שגזל שדה מחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ופירות גובה מנכסים בני חורין היכי דמי אילימא כדקתני גזלן ממאן גבי אלא לאו [15]כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שגזל שדה מחבירו [א] מלאה פירות ואכל את הפירות וחפר בה בורות שיחין ומערות [2]בא נגזל לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין רבה בר רב הונא אמר כגון שנטלוה

יכול לחזור בו. ובשלא נתן מעות: **אינו יכול לחזור בו.** ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה מלוה: **תייפא.** שק מלא קשרים: **מכי דייש אמלרי.** מתקן גבולי השדה ומגביהם: **אילא דאמרי אפי' באחריות נמי.** אע"ג דסוף סוף עליה הדר אין יכול לחזור בו שהמוכר מעכב עליו ולא מצי אמר הוא הואיל וסופך לשלם לי מעותי השתא דבידי אעכבה: **דאמר ליה אחוי טרפך ואשלם לך.** כשיעמידוך (ה) ויזכו בדין ויכתוב לך הדיין שטר טורף עלי שבדין טרפוה ממך בשבילו בא ואשלם לך וכל כמה דלא עמדת בדין איני ירא מהם: **שאינה שלו.** שלא היתה של מוכר שהיתה גזולה בידו והגזל בא ומוציא מיד הלוקח: **יש לו.** ללוקח מן המוכר מעות: **ויש לו שבח.** אם זה השביח את הקרקע בזבל או בגדר קודם שהוציא גזל מידו גובה לוקח מן המוכר שבח. ואם תאמר הגזל יתן השבח שהרי השיבו קרקע משובחת (ב) כגון שגזלה משובחת והכסיפה ביד הגזלן: **שבח אין לו.** לקמן מפרש טעמא: **פירש לו את השבח.** כשמכרה לו התנה אם יטרפוה מידך אשלם לך את השבח מהו: **כיון דליתיה ליה קרקע.** הואיל ואין קרקע זו שלו נמצא שאין כאן שום מכר והמעות מלוה אלא וכשמשלם יותר ממה שנטל מחזי כרבית: **אין ולאו.** תמילה אמר אין וחזר ואמר לאו. רפוי היה הדבר בידו שלא היה יודע טעמו של דבר יפה: **לאכילת פירות כו'.** מפרש להו לקמן: **למזון האשה והבנות.** תנאי כתובה שמקבל עליו את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי וכן הבנות בנן נוקבן דיהוו ליכי מינאי אינון יהון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקחן לגוברין (ה). אין מוציאין לאחד מכל אלו מנכסים משועבדים: **מפני תיקון העולם.** שאם אתה אומר יערפו לקוחות על כך אין לך אדם שלוקח שדה מחבירו דהא אין לך אדם שאין חוב זה מוטל עליו ודבר שאין לו קצבה הוא ואכילת פירות ושבח קרקעות נמי דבר שאינו ידוע הוא ואין הלקוחות יודעין להזהר בכך: **מאי לאו בלוקח שדה מגזלן.** והשביחה ובא נגזל וטרפה חוזר לוקח וגובה קרן מן המוכר אפילו מנכסים משועבדים שמכר אחר מכירה זו דשטרו של זה קודם שכתב בו אחריות והשבח מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים מפני תיקון העולם שהשבח לא היה קונה בשעת מכירה כשקיבל עליו אחריות אלמא אית ליה ללוקח שבח שבח מגזלן: **לא כבעל חוב.** שטרפה בעל חוב ממנו בשביל חובו ולא גזולה היתה דההיא דאמרה מעלייתא היא כל זמן שלא טרפה ממנו אשם פרע המוכר מעותיו לבע"ח הרי הוא מסולק מן הלקוחות הלכך כי משלם ליה יותר ממה שקיבל השתא הוא דהדר זבין מייניה קרקע המכורה לו ולא מחזי כשכר מעותיו: **לאכילת פירות.** ס"ד הא מיירי בשדה שטרפוה מליאה פירות מיד הלוקח וחוזר לוקח לגבות מן המוכר ואי בשטרפה בעל חוב מי אית ליה לבע"ח פירות גמורין המחוברין בקרקע ואינן ליריכין לקרקע כלום שיכול לעורפן: **גובה את השבח.** וכל הקרקע טורף מיד הלוקח כמו שהיא משובחת ע"י הלוקח: **בגזל וגנזל.** וכגון שגזלה עם פירותיה ומכרה אי נמי גזלה בלא פירות ומכרה לאחר ועשה בה פירות וטוענן גזל לרעתי אשבח. ומיהו היציאה שהוציא הלוקח ישלם לו הנגזל שהרי מתוך כך הושבחה יותר ואם אין השבח יותר אלא היציאה יתירה נותן לו יציאה שיעור שבח ודיו: **הא כדאיתא כו'.** ריש"ל בנגזל וסיפא בבעל חוב ולקמיה מותיב לה מריש"ל: **והא לא תני הכי.** בברייתא עלה דהך מתניתין דאין מוציאין דתוקמה בבעל חוב: **והרי היא יוצאה מתחת ידו.** שבית דין מוציאין אותה מידו: **כשהוא גובה.** לקמיה מפרש לה: **אילימא כדקתני.** שלא מכרה גזלן ומידו היא יוצאה בדין: **גזלן ממאן גבי.** ממאן יש לו לגבות וכי מה נתן בה: **והשביחה.** והרי היא בדין יוצאה מתחת ידו של לוקח אלמא אית ליה שבח ללוקח מגזלן: **שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה.** ועשו פירות גמורין ונגזל לוקחה עם פירותיה ואינו נותן אלא יציאה דקאמר אדעתי אשבח וקתני דלוקח חוזר וגובה מגזלן מן המחוברין: **אמר רבא כו'.** הא כשהוא גובה לאו בלוקח קאמר דבשלא מכרה עסקינן וגובה את הקרן דקאמר בנגזל. ול"ת קרן אמאי גובה מנכסים משועבדים הרי קרקע לפניו כגון שחפר בה בורות דאפתחה משויה: שנטלוה

ה) [שבת קיג. קטן. קדושין סה.], **ב)** [גיטין מח.], **ג)** ב"ק לה: [לקמן טו. קי: בכורות נב.], **ד)** לקמן עב: ב"ב קנ: [ע"ש ובפי' רשב"ם], **ה)** [כתובות נב:], **ו)** ע"ל ד"ה שעבוד,

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה דאי"ל אחוי וכו' כשיעמידוך בדין ומחזו וכו' בשבילי אז בא ואשלם: **(ב)** ד"ה ויש לו וכו' קרקע משובחת יש לומר כגון שגזלה:

הגהות הגר"א

[א] גס' מלאה פירות. ב"ב המעכ"ש ל"ג לה (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' שע"ג ס"ק י"ח):

מוסף רש"י

יכול לחזור בו. אם לא נתן מעות (כתובות צג.). משהחזיק בה אין יכול לחזור בו. שהקרקע נקנה בחזקה כי א"ל חזק וקני, ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות (שם). **חייתא דקטרי.** שק קטן מלא קשרים (שם) שק קשורה מלא רוח (ב"ק ט.). **סברת וקבלת.** כדמי תמיכות כסף, כלומר נתרלית לאחד מעותיך מספק (כתובות צג.). **אפילו באחריות** נמי. מכרה לו, אינו יכול לחזור בו מחמת עסקינן ולא אתרינן סוף סוף עליה הדר ואטרוחי דייני למה לי (שם) אפילו קיבל אחריות עליו דיש לומר הואיל וסופו לחזור עליו עכשיו נמי יחזור ויטלנה, אפילו הכי אינו יכול לחזור בו (ב"ק ט.). **אחוי טרפך.** שכתבו לך ב"ד שטר טירפא שבדין נעלו ממך (שם) שכתבו לך איזאתה השדה מידך בדין ותחזור עלי לטרוף, **ואשלם לך.** וכל זמן שלא אלאה מידך לא אשלם, שהרבה עוררין שאין זוכין בדין (כתובות צג.). אין ולאו. לא היה מחזיק בדבריו, פעמים שאמר הן ופעמים שאמר לא, **ורפיא בידיה.** ולא היתה מוחזקת הוצאה זו בידו (קדושין סה.) רפויה היתה התפוצה בפיו (שבת קיג.). אין מוציאין לאכילת פירות. הנחל שדה ומכרה לאחר וחרשה ונטעה ועשתה פירות ובא נגזל וגבאה עם פירותיה מן הלוקח ואינו משלם ללוקח כי אם היציאה, חוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שמכרה לו באחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר, ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים, ובגמ' מפרש טעמא, וכן **לשבח קרקעות.** אם השביחה הלוקח בנטיעת אילנות או בייבה בזבל ודומיה (גיטין מח:). **בעל חוב גובה את השבח.** בעל חוב שהלוה לחבירו מעות ומכר לוה הנכסים והשביחום לקוחות, טורף בעל חוב הגוף והשבח (בכורות נב.) ואינו מחזיר ללוקח כלום (ב"ק צה:). **ומכרה לאחר והשביחה.** והרי היא

עין משפט נר מצוה

קיז א ב ג מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ג סמג לאוין קט ועשין פד טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ה:

ד [מיי' שם ופי"ח הל' יג טוש"ע שם וסי' קנב סעי' ז]:

קיח ה מיי' פ"ע מהל' גזילה ואבידה הל' ה ופכ"ח מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג שם עשין עג לד טוש"ע ח"מ סי' שעג סעיף ב:

קיט ו מיי' פ"ע מהל' גזילה ואבידה הל' ז ופכ"ח מהלכות מלוה ולוה הל' ו סמג שם עשין מה טוש"ע שם סעיף ו ופכ"ח מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נג סעיף כא וסי' קיב סעיף ז:

קכא ח ט מיי' פכ"ח מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קטו סעיף ו:

קכב י מיי' פ"ע מהל' גזילה ואבידה הל' ו ז סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעג סעיף ו:

קכג כ מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ב:

קכד ל מיי' שם הל' ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שעג סעיף ו:

רבינו חננאל

והחזיק בה אין יכול לחזור בו הלוקח ואפי' באחריות נמי אין יכול לחזור בו דיכול למימר ליה אחוי לי טירפא ואשלם לך הא דאמר אבי המוכר שדה לחבירו (ו) ויצאו עליה עסיקין וכו' זו השמועה היא בפ' מי שהיה נשוי שתי נשים ובתחלת בבא קמא: איתמר המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו כלומר גזולה היתה בידו סוגיא דשמעתא בשבח דשבחא ארעא ממילא [פליגי] רב ושמואל הכא רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ושמואל אמר מעות יש לו שבח אין לו. ואמר רב נחמן אע"פ שפירש לו את השבח אין לו. מתיב רבא מהא דתנן במס' גיטין פ' הנזקקין אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם הא מבני חורי מוציאין מאי לאו בלוקח מגזלן. ופריק רב חמן תרוייהו לאכילת פירות ולשבח קרקעות בבעל חוב ופשוטה היא. רבא אמר כגון שגזל שדה מליאה פירות ואכל הפירות וחפר בשדה בורות שיחין ומערות ובא הנגזל להוציאה מידו כו'.

ז) אלוי ל"ל זו השמועה היא כו' אלא דס"ל הא דאמר אביי המוכר שדה לחבירו וכו' זו השמועה היא וכו'.

ח) לפנינו בגמ' דרישא דאין מוציאין לאכילת פירות בוחלי הנחל ונגזל מייני ואולי דרבינו היה לו גי' אחרת בגמ' ול"ע.

יוצאה מתחת ידו של לוקח, שהנגזל מוציאה בדין (לקמן עב:). **כשהוא גובה.** כשהלוקח גובה מעות מן הגזלן (שם). **מנכסים משועבדים.** טורף לקוחות שלקחו אחריו, מפני שהאחריות שכתב בשטר מכירתו קודם למקחו (שם). **ושבח גובה מנכסים בני חורין.** ולא ממשועבדים, מפני תקון העולם, דאין הלקוחות יכולין להזהר בדבר שאין לו קצבה כגון אחריות השבח והפירות, דבשלמא בקרן נזהרין להניח מקום לגבות ממנו ואי לא נזהרו אפסידו אנפשייהו (שם).

שנטלוה מסיקין. מנכסים עכו"ם נטלוה מן הגזלן ומחממתו ותנן בבכא קמא (דף קטז:) הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מחממת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר והרי היא יוצאה מתחת ידו דקתני בנטילת מסיקין הוא: **בדינא משמע.** הלכך בהוצאת נגזל קאמר וגובה את הקרן דקאמר כשחפר בו בורות: **בעינא משמע.** כמו שהיתה ולא שחפר בה בורות: **ומכר אם השדה.** והרי היא יוצאה מתחת ידו של לוקח בדינא ובעינא: **בין לרבה בין לרבא.** דמוקמי גביית קרן מן הגזלן בנגזל הא מלוה על פה הוא ולא טרפא ממשעבדי: **כשעמד בדין.** קודם שמכר נכסיו וכיון דחייבוהו כ"ד אית ליה קלא והוה ליה כמלוה בשטר: **מאי פסקא.** בתמיה. פסקא תנא למלתיה דהעומד בדין אינו עומד על הפירות: **רב חיננא בר שילא.** סופר היה: **אמליך.** כשאתה כותב שטר הימלך במוכר אם יקבל עליו להגבות ללוקח משפר נכסיו קרקע ושבחא ופרי אם יטרפוה ממנו: **כגון שיש לו קרקע.** לגזלן זה שמגבהו ללוקח קרקע ולא מעות **דהשתא** לא מחזי כרבית: אסור ללות סאה בסאה שמא יוקרו חטין: בהלואה שייך רבית טפי ממכר: **שקנו מידו.** על השבח דהוה ליה מחויב משעת המכר קודם שיש שכר המתנת מעות: **תדע.** דגובה ולא מצי לוקח למימר אנא אשבחי: **שכך כותב לו מוכר ללוקח.** בשטר המכר: **ואשפי.** אשקיע. ודומה לו על הר נשפה דמתרגם על טורא שליוא (ישעיה יג): **ואדכי.** אטהר מכל ערעור: **איגון ועמליהון ושבחיהון.** וכיון דעל מוכר הדר גבי שבחא בעל חוב מלוקח וחוזר הלוקח על המוכר: **מתנה דלא כתיב ביה כלום.** שאין אדם מקבל עליו אחריות מה שהוא נותן: **ה"ג.** דאם נותן נכסיו במתנה לא גבי בעל חוב שבחא הואיל ולא הדר על הנותן: **וכי יפה לא מתנה כו'.** בתמיה: **יפה ויפה.** בדבר זה דכיון דלא הדר גבי ליה לא מפסיד ליה במידי דלא אפסדיה לבעל חוב דבשלמא גופה של קרקע א"ל אמאי ג) זבנתיה מאין אגבה חובי אבל שבחא א"ל מאי אפסדתיך: **מסייע ליה למר שמואל.** דבעל חוב גובה את השבח: **כשהוא גובה.** כשלוקח חוזר וגובה מן המוכר: **במילי אחריני.** בדבר אחר: **בלוקח מגזלן.** דנגזל ודאי טריף שבחא דאמר ליה ארעאי אשבח אבל בעל חוב כל כמה דלא טרפה לה לאו דידיה הוא וברשותא דלוקח אשבח: **על היציאה.** שהוציא הלוקח בשבחה: **נוטל.** הלוקח: **את השבח מבעל הקרקע.** מה שעודף על היציאה דאמר ליה פרעתי את חובך: **אין לו.** ללוקח אלא מן היציאה שהוציא בה פורע לו שיעור שבח והשאר מפסיד: **אי בלוקח מגזלן.** אמי בע"מ היינו נגזל: **קשיא רישא.** דקתני נוטל את השבח מבעל הקרקע: **קשיא רישא וסיפא.** דקתני בע"מ נותן את היציאה ושמואל בעל חוב גובה השבח ואינו נותן כלום:

כשעמד בדין על הקרן **ולא** על הפירות. תימה אם כן מאי מפני תיקון העולם הלא בדין לא גבי דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי ויש לומר דאי לאו מפני תיקון העולם הוה אמינא הואיל ועמד בדין על הקרן יש קול גם לפירות:

שנטלוה מסיקין [א]בא נגזל לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין רבא לא אמר כרבה בר רב הונא הרי היא יוצאה מתחת ידו בדינא משמע ורבה בר רב הונא לא אמר כרבא הרי היא יוצאה מתחת ידו בעינא משמע רב אשי אמר לצדדין קתני כגון שגזל שדה מחבירו מלאה פירות ואכל את הפירות ומכר את השדה בא לוקח לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין בין לרבא בין לרבה בר רב הונא מלוה על פה הוא [ב]ומלוה על פה אינו גובה מנכסים משועבדים הכא במאי עסקינן [ג]כשעמד בדין והדר זבין אי הכי פירות נמי כשעמד בדין על הקרן ולא עמד בדין על הפירות ומאי פסקא סתמא דמילתא כי תבע אינש קרנא תבע ברישא וסבר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבחא והא א"ל שמואל לרב חיננא בר שילת אמליך וכתוב שופרא שבחא ופירי במאי אי בבעל חוב מי אית ליה פירי [ד]והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח שבח אין אבל פירות לא אלא לאו בלוקח מגזלן אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון שיש לו קרקע א"ל אביי וכי מותר ללות סאה בסאה במקום שיש לו קרקע א"ל התם הלואה הכא זביני איכא דאמרי אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון [ה]שקנו מידו א"ל אביי וכי מותר ללות סאה בסאה במקום שקנו מידו א"ל התם הלואה והכא זביני: גופא אמר שמואל בעל חוב גובה את השבח אמר רבא תדע שכך כותב לו מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי ואדכי ואמריק זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ואיקום קדמך וצבי זבינא דנן וקביל עלוהי א"ל רב חייא בר אבין לרבא אלא מעתה מתנה דלא כתיב ליה הכי ה"נ [ו]דלא טריף שבחא א"ל אין וכי יפה כח מתנה ממכר א"ל אין [ז]יפה ויפה אמר רב נחמן הא מתניתא מסייע ליה למר שמואל [ח]והונא חברין מוקים לה במילי אחריני דתניא המוכר שדה לחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו [ט]כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין והונא חברין מוקים לה במילי אחריני בלוקח מגזלן תניא אידך המוכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה [י]כשהוא גובה אם השבח יותר על היציאה נוטל את השבח מבעל הקרקע והיציאה מבעל חוב ואם היציאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח מבעל חוב והא שמואל במאי מוקים לה אי [יא]בלוקח מגזלן קשיא רישא דאמר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבחא אי בבעל חוב קשיא רישא וסיפא דאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח איבעית אימא בלוקח מגזלן כגון שיש לו קרקע אי נמי בשקנו מידו איבעית אימא בבעל חוב ולא קשיא כאן בשבח

המגיע

בגון שקנו מידו. וא"ת א"כ אמאי קאמר אמליך הלא סתם קנין לכתיבה עומד וי"ל ה"מ כגון שהקנה לו דבר שהוא בעין דכיון דיפה כחו לעשות קנין רולה שיכתבו לו:

בעל חוב גובה את השבח. נראה דגבי אפי' מן השבח שהשביחו יתומים אע"פ שאין להם על מי לחזור והוה ליה כמתנה דאמרינן לקמן דלא גבי שבחא מ"מ גובה מהן משום דכרעיה דאבוהון נינהו כדמוכח בפרק יש נכור (בכורות דף נב. וסס) דתנן אין הנכור נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק ולא בשבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן ומזון בנות נמי תנאי כתובה ככתובה דמי והתם משבח יתומים מיירי דאי משבח לקוחות אם כן מאי אריא דלא טרפי בנות משבח והלא מגוף הקרקע נמי לא טרפי דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא ודאי בשבח יתומים מיירי ולוקח כתובת אשה ומזונות דקילי לא גבו משבח אבל שאר בע"ח גבי ורש"י פירש התם מזון הבנות כגון נשא אשה ופסק לזון בתה ה' שנים ולפירושו אין ראיה דמגי מיירי בשבח לקוחות אך לא נהירא דלא שייך בהו תנאי כתובה והא דאמר בהמקבל (לקמן דף קי.) יתומים אומרים אנו השבחנו ואין השבח שלך משמע דלא גבי משבח יתומים התם מיירי כשעשה אפותיקי ואומרים אנו השבחנו ומן לנו היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכן מוקי התם במסקנא כשעשאה אפותיקי: **תדע** שכך כתב בו'. אין לפרש דהכי מוכח דבע"ח גובה את השבח דבשביל דבע"ח גובה את השבח כותב מוכר ללוקח שישלם לו את השבח דא"כ מאי פריך מתנה דלא כתיב בה (ו) הכי נמי דלא טריף שבח והלא אין תלוי גביית הבע"ח בכתיבת המוכר אלא יש לומר מדמשלם מוכר ללוקח את השבח אין לחוש אם יגבהו בעל חוב ממנו דאין הלוקח מפסיד כל כך וא"ת ומאי דאיה (ז) היא דלמא מיירי בלוקח מגזלן דנגזל ודאי אית ליה שבחא וי"ל דאי בלוקח מן הגזלן מיירי הוה ליה למכתב נמי ד) ופיריהון אלא מיירי בבעל חוב דלית ליה פירי אי נמי מדקאמר ועמליהון היינו הוצאה ושבחיהון היינו השבח היתר על היציאה ואי בנגזל הא נגזל גופיה יהיב ליה יציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות:

הא

מסורת הש"ס

ג) לעיל יד: וש"נ, ד) [לקמן נח. לד. ב"ב ג.], ג) קבלמיה. רש"ל ועיין רש"ל, ד) [ועי' היטב תוס' גיטין נ: ד"ה לפי שאין וכו' וקל"ע].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תדע וכו' דלא כתיב בה הכי נמי: (ב) בא"ד וא"ת ומאי ראיה היא דלמא ההיא מיירי:

גליון הש"ם

גמ' יפה ויפה. עיין ב"ב דף נ"ג ע"א תוס' ד"ה אמר: שם והונא חברין. קדושין מז ע"א:

מוסף רש"י

בעל חוב גובה את השבח. בעל חוב שהלוה לחבירו מעות ומכר לוה הנכסים והשביחום לקוחות, טורף בעל חוב הגוף והשבח (בכורות נב.) ולא הקרקע טורף הלוקח כמו שהיא משועבדת על ידי הלוקח (לעיל יד:) ואינו מחזיר ללוקח כלום (ב"ק צה:).

רבינו חננאל

רבה בר רב הונא אמר כגון שגזל שדה ונטלוה מסיקין מחמתו בא נגזל לגבות דמי השדה גובה אפי' ממשעבדי בא לגבות דמי פירות אינו גובה אלא מבני חרי. ומקשי' בין לרבא דאמר דמי היזק חפירות בורות שיחין ומערות ובין לרבה בר רב הונא דאמר דמי השדה שנטלוה מסיקין אמאי טריף ממשעבדי מלוה על פה היא ומלוה על פה אינו גובה (אלא) ממשעבדי. ופרקי' הכא במאי עסקינן כגון שתבע הנגזל לגזלן בב"ד ותייבוהו ב"ד לשלם ואחר שנתחייב הלך ומכר נכסיו בזה הדין לטרוף הנגזל כל הנכסין שמכר הגזלן מאחר שנתחייב בב"ד (ב) מיהא שמעינן חיוב ב"ד לאדם לשלם כמלוה בשטר דמי וגבי אפי' ממשעבדי. הא דאמר שמואל אימילך ובתר הכי כתוב שופרא שבחא ופירי כלומר לא הכתוב אלו עד שתימלך במקנה ויאמר לו כתוב שהללו מעין תורפי השטר [הן] חשובין ולא מטופסא דשטרא שאין בהן ממש. ומקשי' ואי בבעל חוב שמואל מי אמר דאית ליה פירי והא איהו דאמר בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא. ופריק רב יוסף בשיש ללוה קרקע. איכא דאמרי בשקנו מידו. ומקשי עלה אביי וכי מותר ללות סאה בסאה למי שיש לו קרקע או

ב) עי' כרי"ף לקמן דף ח גבי מימנא דל"ל בתמרו לו כ"ל לא מן לו כו' ע"ש היטיב. ג) תוס' ל"ל אמאן כמוב כה זה מלו.

עין משפט
נר מצוה

קבא א מיי' פ"ע מהל' גזילה ואבידה הל' ג
ב ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שנב סעיף ה:
קבו ב מיי' פי"ל מהל' מלוה ולוה הל' ד
סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ה ומ' קיא סעיף ה:
קבו ג מיי' פ"ע מהל' גזילה ואבידה הל' ד
סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שנב סעיף ה וסעיף כ:
קבח ד מיי' פכ"ל מהל' מלוה ולוה הל' ג
סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קטו סעיף ג:
קבט ה מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ה:
קל ו ז מיי' פ"ע מהל' גזילה הל' ו סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' שנג סעיף ה וע"ש וכל"ף:

רבינו חננאל (המשך)

למי שקנו מידו. ופריק רב יוסף האי בהלואה אסור אבל בזביני שרי. ואע"ג דאמר רב נחמן קרקע אין לו כלומר כיון שנטרפה שדה זו מידיו ומצא כאילו לא היתה מכירתו מכירה וכי זה השבח או הפירות שכר מעותיו הוא נוטלה הא אמר רב יוסף כי האי גוונא בזביני שרי. ומסקנא דשמעתא הנותן שדהו מתנה וכא בעל חוב לטורפה אינו גובה השבח דלא גבי בעל חוב השבח אלא מן הקונה שדה משועבדת לבעל חוב ודייק רבא מדפריש בשטר זביני אנא אשפי ואמרק ואדכי זבניי אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ואוקים קדמך וצבי זבינא דנן וקביל עילויה משום הכי גבי בעל חוב שבחא דהא קביל עליה המוכר ונתרצה הקונה בזה אבל המתנה שאין כתוב בה זה ג) כולו לא גבי הבעל חוב מן המקבל מתנה שבח ובזה אמר יפה כח המתנה מכח המכר. תניא המוכר שדהו לחבירו וכא בעל חוב וטרפה אם השבח יותר על ההוצאה כו' פי' כגון שקנאה בק' והוציא ר' כספים ושוה עתה ק"כ נוטל בע"ח השדה כולה והשבח כמות שהוא ונותן לקונה ר' כספים שהוציא על השדה וחוזר הקונה ונוטל מן המוכר ק"י כספים ואם ההוצאה יתירה על השבח כגון שהוציא עליה כ' ושוה עכשיו ק"י אין לו מבע"ח אלא י' כספים מן ההוצאה כשיעור השבח שהשביח בקרקע ונוטל ק' מן המוכר ומפסיד י' הלוקח. וזו שנוטל הקונה חלק בקרקע הוא נוטל.

הא דלא מסיק אלא שיעור ארעא. תימה כיון דלא מסיק אלא שיעור ארעא אמאי נוטל שכח היתר על היציאה [א] וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר הניחא כו' ולפי המסקנא דמוקי באפותיקי מ"מ דאע"פ דלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא נותן לו היציאה לגוקח והשכח היתר על היציאה לוקח חנם כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות: **הניחא** למ"ד כו'. מפורש בהמקבל (לקמן דף קי:) ב) (ועיין בכתובות דף לא: ד"ה מאי): **בגון דשוייא אפותיקי.** השתא מצי תיירי דמסיק ביה אפי' שיעור ארעא ושכחא ואפ"ה כיון דשוייא אפותיקי צריך ליתן היציאה כדין יורד כו' כדאמרי' בפרק המקבל (שם.) גבי יתומים אומרים אנו השכחנו ורוצים היציאה דמיירי באפותיקי ואע"ג דמסיק בהו שיעור ארעא ושכחא דהא אם אביהם השביח גובה הכל ומיהו אין רציה דשאני יתומים שאין להם על מי לחזור ליקח היציאה דכיון שעשה אביהם אפותיקי הרי הוא כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות שאינו מפסיד היציאה אבל בגוקח שאינו מפסיד כלום שהמוכר משלם לו היציאה והשכח שזה פוטרו מחובו מצינו למימר דאפילו באפותיקי כיון דמסיק ביה שיעור ארעא ושכחא שקיל הכל שבשביל שעשאה אפותיקי לא יגרע כחו וא"ת כיון דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו כשמוכר נאחר הוה ליה לגוקח מגזלן שהרי אינו של מוכר א"כ למה נוטל מן המוכר השכח היתר על היציאה והא לוקח מגזלן לשמואל ליתא ליה שכחא וי"ל כגון שמכרה קודם שבא זמנו של בעל חוב דאל המקח עד הזמן ולא דמי לגזלן שלא חל המקח כלל דזוזי הוו הלואה ואם ישלם שכח הוה ליה רבית ואפילו מכרה אחר הזמן היה סבור לפייס בע"מ בזוזי וחל המקח עד שטרפה ממנו: **מעות** יש לו שבח אין לו. תימה בהגזל קמא (ב"ק דף לה. וש: ד"ה דלמא) תנא ה' גוזין מן הממורין שכח ומוקי לה בא"מ דידע דקרקע אינה נגזלת אלמא אפילו בהכיר בה יש לו שכח וי"ל דהתם מיירי כשקיבל עליו אחריות: **ונתן** לו לשם מתנה. אבל בערכין פרק המוכר שדה (דף כט: וש) גבי המוכר שדהו בשנת היובל עלמה דאמר שמואל מעות חוזרין ליכא למימר אדם יודע שאין מכר ביובל דאין זה פשוט דהא אמר רב מכורה ויוצאה: **חזר** ולקחה כו'. אלא הכיר בה מיירי וקמיבעיא ליה אם הגזלן יכול לבטל המקח ולהחזיר לו מעותיו או לא: **דמית** לוקח. פרש"י אחר שלקחה ואין גרלה דמיד שקנה הגזלן זכה בו לוקח ואמו משום דמית ליה בתר הכי פקע כחו אלא יש לומר דמית קודם שלקחה הגזלן מגזל ב)(ומית גזלן) ל"ל שהיה חולה או גוסס בשעה שלקחה מגזלן: מאי

המגיע לכתפים. קרוב ליקלר אלא שעדיין צריכין לקרקע הוי להו כפירות גמורין ואין בעל חוב גובה אותו אלא יציאה: **והא מעשים בכל יום.** דיני טורפי מקח באין לפני שמואל ומגבי לבעל חוב כל השכח עם הקרקע ואפילו מגיע לכתפים כל זמן שצריכין לקרקע: **הא.** דקתני נוטל יציאה מבעל חוב דלא מסיק ביה בעל חוב במוכר שיעור ארעא ושכחא הלכך יהיב בעל חוב לוקח שכחיה ומסליק ליה. והאי דנקט למלתיה בלשון יציאה ולא תנא נוטל כנגד החוב מבעל הקרקע והמותר מבע"ח לאמעוינן היא גופא אתא דהיכא דיציאה יתירה על השכח אין לו אלא יציאה שיעור שכח: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא היא בכתובות (דף לא:): **אי אית ליה זוזי ללוקח.** לפרוש החוב: **לא מצי מסלק ליה לבע"ח.** מן ארעא דבע"ח קדים: **שפיר.** דמצי למימר דהיכא דיש קרקע מותר על החוב עם השכח מסלק ליה ללוקח בזוזי על כרחו דלוקח ולא מצי אמר לוקח הב לי מן ארעא שיעור שכחי דאמר כוליה דידי ואת ירדת בה שלא ברשות: **דשוייא נהליה.** ליה לבעל חוב אפותיקי להא ארעא והכל מודים בזו דאי הוה ליה זוזי ללוקח לא הוה מצי מסלק ליה: ג) **הכא במאי עסקינן.** האי בריית דלעיל: **הכיר בה.** לוקח בקרקע זו: **שאינה שלו.** של מוכר שגזולה היתה אצלו ולקחה: **מעות יש לו.** מן המוכר לכשיוציאנה נגזל מידו: **שכח אין לו.** שקרקע זה אינו קנוי לו: **לא מקבל.** לשמור: **מעות חוזרין.** הקדושין מוחזרין לו: **כיון דרב דאמר כו'.** כלומר היכי מצינן לומר טעמא דרב משום דגמר ונתן לשום פקדון וטעמא דשמואל משום דגמר ונתן לשום מתנה ואי הוה דעתיה לחד מהכי היכי הוה נחית להאי ארעא לעובדה ולאכול פירותיה על כרחיה סבור היה שיהא המכר קיים ולא היה בקי בדין וטעמא דפלוגתא דרב ושמואל טעם אחרינא הוא: **דהוה עביד.** הגזלן: **לרב דאמר פקדון פקדון.** כלומר אליבא דרב מפרשינן דהאי מימר אמר זוזי נהוו פקדון ולשמואל מפרשינן דהאי אמר זוזי נהוו מתנה: **אלכתא.** בפלוגתא קמייתא יש לו מעות ויש לו שכח: **ואע"פ דלא פירש.** ולית לן דשמואל דאמר שכח צריך לימלך: **ואחריות טעות סופר הוא.** ולית לן דשמואל דאמר שעבוד צריך לימלך: **חזר.** גזלן ולקחה מבעלים הראשונים לאחר שמכר לגוקח: **מהו.** להיות במקום בעלים כאילו לקחה אחר ויוציאה מיד הגוקח: **אמר ליה.** לא מצי לאפוקה שכשמכר מכר לו כל זכות שתבא לידו וכשלקחה לא לקחה אלא כדי שתהא מקויים ביד הגוקח: **דלא ליקרייה גזלנא.** שלא יחרפנו לוקח זה כשיוציאנה נגזל מידו ויקרפאנו גזלן לכך חוזר להעמיד ממכרו: **דמית** לוקח. לאחר שלקחה גזלן מן הבעלים והגזלן בא להוציאה מבניו: **למ"ד.** לא חזר להעמיד ממכרו אלא דלא ליקרייה לוקח גזלן: הא

הא דהא מתניתא וכי יהיב ליה דמים ולא מן הקרקע עצמו בשעשאה לו אפותיקי דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזו השדה ואליבא דמ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח מצי מסלק ליה לבע"ח בזוזי מוקים להא מתניתא בשעשאה לו הלוה אפותיקי וחזר ומכרה. ואסקי' אפי' שכח המגיע בכתפים כגון עובים שהגיעו להבצר וקמה להקצר שהגיעו ליטלם הגזלן מן הגזלן.

ג) דנכי רבינו אלי הוכא כרי"ף כאן בשם ואיכא מאן דאמר ויעוין שם מש"כ שם ע"ו. ב) וכ"כ הרי"ף כאן והביא ראיה לזה מפ' הגוזל עליים ע"ש.

עין משפט נר מצוה

קלא א ב מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' ה ו ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קטו סעיף כ:

קלב ג מיי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הל' כ סמג עשין מח טוש"ע חו"מ סימן ר סעיף כ:

קלג ד מיי' פ"ט מהל' גזילה ואבידה הל' ו ופכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' ל סמג עשין עג לה טוש"ע ח"מ סימן קטו סעיף ל וסימן שנג סעיף ג:

קלד ה מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' ז סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שנ"ג סעיף ג:

קלה ו ז מיי' פי"ח מהל' גזילה ואבידה הל' ל ופי"ט מהל' מכירה הל' ג ופי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ל וסי' קיא סעיף ל וסי' רכה סעיף ג:

קלו ח ט מיי' פ"ט מהל' גזילה ואבידה הל' ט סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שנד סעיף ג:

מוסף רש"י

בשבח המגיע לכתפים. כגון תבואה שגדלה כל צרכה ומתנה לגוקח אי דמיה (ב"ק צה:). **אפילו בשבח המגיע לכתפים.** צריכין לקרקע דבר מועט, דאתי אין צריכין לקרקע הוו להו פירות ולא מיקרו שבח וכעל חוב גובה השבח קאמר ולא פירות גמורין (לקמן קי:). **אי אית ליה זוזי ללוקח.** שיעור דמי החוב (שם). **שפיר.** איכא למימר דלארעא מעיקרא דדיה הואי והוא דנתת לה שלא ברשות שקל שבחא בזוזי ולא בארעא הואיל והוה מסיק ביה שיעור ארעא כולה (שם). **לא יהא לך פרעון אלא מזו.** ואיתמי הוו ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה (ב"ק צו:). **אחריות טעות סופר הוא.** שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים, שלא הלוה זה טעות אלא באחריות שעבוד נכסיו והסופר טעה (כתובות קד:) אחריות שאינו כתוב בשטר אלא נכתב בשטר פחם, טעות ושגגת הסופר הוא וכמי שכתב בו אחריות דמי (רשב"ם ב"ב קסט:). **דלא נקרייא גזלנא.** אדם שמכר שדה גזולה נאחריו, מחזר על הבעלים הראשונים ונוקחה מהם להעמיד ביד לוקח כי היכי דלא ליקרייה גזלנא (לקמן עב:).

רבינו חננאל

והני מילי בדלא מסיק ביה בעל חוב אלא ק' בלבד אבל אם נושה בו כשיעור ארעא ושבחא נוטל הכל ואינו נותן ללוקח אפי' ההוצאה וזו שינויא דשמואל היא ולא סמכינן עלה ה) אלא לעולם נותן הבעל חוב ההוצאה ללוקח כפשוטה דהא מתניתא דתנא דמ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח מצי מסלק ליה לבע"ח בזוזי מוקים להא מתניתא בשעשאה לו הלוה אפותיקי וחזר ומכרה. ואסקי' אפי' שכח המגיע בכתפים כגון עובים שהגיעו להבצר וקמה להקצר שהגיעו ליטלם הגזלן מן הגזלן.

מסורת הש"ס

ה) כ"ק לה: וש"נ לקמן קי:. ב) [לקמן קי: כ"ק ע.]. ג) [נכ"ק לו. ולקמן קי: איתא גריוא]. ד) גיטין מה. [קדושין מו:] ערכין ל. ה) [געל יד. כתובות קד: כ"ב קסט:]. ו) [לקמן עב:]. ז) [ל"ל קודם ד"ה דשוייא]. ח) [וכן עוד בתוס' ב"ק לו. ד"ה הניחא ועי"ש תוס' לקמן לה. ד"ה הניחא]. ט) ס"א ונתר הכי מית גזלן שהיה כו'.

הגהות הב"ח

(א) נמ' ולכי אתי מריה:

גליון הש"ם

גמ' מעות חוזרין. עי' ב"ב עח ע"א תוס' ד"ה אבל: שם חור ולקחה מבעלים. עי' בהר"ש פ"ו מ"ג דתרומות:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה הא כו' אמאי נוטל ש"ה על היציאה. נ"ב ול"נ דהכו קושית גמ' בשאמת הניחא כו' כדין יורד שלא ברשות וכמו באפותיקי (וכ"כ הרמב"ן במלחמות דלא כש"ך סי' קט"ו ס"ק כו):

רבינו חננאל (המשך)

בכתפו ולצאת כיון שעדיין כקרקע הן הכל נוטלם הבעל חוב בחובו. וכבר פירש"י היטב בפרק המקבל שדה מחבירו בענין שלשה שמין להן השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן בכור לפשוט ובע"ח ליחומין ובעל חוב ללקוחות דלעולם נוטל הלוקח ההוצאה מן הבעל חוב כפשוטה דהא מתניתא דלא גרע מן היורד לשדה חבירו ונטעה שלא מרשותו דק"ל שמין לו וידו על התחתונה ופירשנוה בפ' מי שמת. הכיר בה שאינה שלו ולקחה רב אמר מעות יש לו שבח אין לו. ושמואל אמר אפי' מעות אין לו. ואסיקנא רב אמר מעות פקדון ושמואל אמר מעות מתנה וכן לענין מקדש אחותו רב אמר מעות פקדון וחזרין ושמואל [אמר] מעות מתנה ואינן חוזרין וצריכא. אמר רבא הלכתא המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינו שלו יש לו מעות ויש לו שבח דאושבחא ארעא ממילא כגון שקנאה במנה ועתה הוקרה ושוה מאתים יש לו כגון זה השבח ואע"פ שלא פירש לו את השבח. הכיר בה שאינה שלו ולקחה מעות יש לו שבח אין לו ואחריות טעות סופר הוא בין בשטרי הלואה בין בשטרי מקח וממכר ג) אבל אם נטע אילנות והשביח בין הלוקח בין הגזלן לוקחין שיעור שבחם מן הנגזל. הא דבעא שמואל מרב חזר ולקחה מן הבעלים הראשונים מהו. ופשט ליה מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו מאי טעמא מר זוטרא אמר ניחא ליה דלא ניקרייה גזלנא. רב אשי אמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה. דברים פשוטים הן דודאי קנאה הקונה אותה מן הגזלן כיון שקנאה הנגזל מן הנגזל.

הא מיפ. לוקח ומי יחרפנו עוד הלכך לא נתכוון לזה אלא להעמידה בידו בחייו ולא לאחר מותו. מ"ד כו': **דמיפ גזלן.** לאחר שלקחה והכניס באיס להוציא מיד הלוקח: **הא מיפ ליה.** ולא נתכוון להעמיד ממכרו אלא בימי חייו שלא יחרפוהו: **אע"ג דמיפ ניחא ליה. מעיקרא: דליקו בהימנותיה.** אפילו לאחר מיתה: **סוף סוף קרו לבניה בני גזלנא.** נמצא שאף לאחר מיתה מחרפין אותו: **וכנה אורחה.** אם [א] קודם שלקח מן הבעלים חזר ומכרה לאיש אחר לבד מן הראשון או הורישה לאחד מבניו או יהבה במתנה ואחר כך לקחה האי ודאי מיגלי דעתיה דלאו לאוקמי קמיה לוקח ראשון בעי ולא ניחא ליה דליקוס בהימנותיה שהרי מכרה לשני: **נפלה ליה.** לגזלן בירושה שמתחילה גזלה לאחד ממוריש ומת הנגזל: **ירושה ממילא הויא.** והא [ב] ליכא למימר ניחא ליה דליקו בהימנותיה דהא לא טרח אבתרה דימא גלי דעתיה דניחא ליה דליקו הלכך הוי כירוש דעלמא וחוזר ותובעה ונותן מעות ללוקח: **גבייה בחובו.** לאחר שגזלה ומכר לו ונא לו אלא נגזל ואמר לו הגבה לי בחובי קרקע שגזלתיך: **אי איס ליה ארעא אחריני.** לנגזל שיכול לגבות חובו ממנה ואמר ליה כזו שגזלתי אני חפץ הא טרח אבתרה ואמרינן לאוקמה קמיה לוקח בעי: **יהביה ניהליה במתנה.** נגזל לגזלן: **ועד איתא.** יקחנה מבעלים הראשונים דאמרינן דמשום דניחא ליה דליקו בהימנותיה לקחה: **עד שעת העמדה דדין.** עד שיטרפוה מן הלוקח ויעמידהו בדין אבל משעמד בראשון עד שעת העמדה בדין גלי אדעתיה דלא מהימן הוא ואם לקחה אחרי כן לאו לאוקמיה קמיה לוקח בעי: **עד דמטא אדרכתא לידיה.** עד שיחייבוהו ב"ד לפרוע ללוקח מעותיו ועמד במרדו עד שכתבו פסק דין ונתנו ללוקח על נכסיו של גזלן שבכ"מ שימצאם יחזיק בהן והיינו תשעים יום לאחר שעמד בדין כדאמרי' בהגוזל [במרא] (ב"ק דף קיב:): **עד דמסתלק יומי דאכרזתא.** לאחר שמצא זה קרקע משל גזלן ובא לב"ד והן מכריזין שכל מי שרוצה לקנות קרקע יבא ויקחנה כדאמרי' בערכין (דף כא:) שוס היתומין שלשים יום ד): **מסקיף לה רמי בר חמא.** אהא מה מכר לראשון לשני כו': **הא.** הא דרב: **במאמינו.** שאמר לו אני סומך עליך שתתנהג בידי: **גמר ומקני.** בשלקחה מבעלים הראשונים: **מלודתי.** של חיות ועופות ושל דגים: **דבריו קיימין.** לקמן פריך מאי שנא רישא כו': **הא גברא והא גברא.** הרי אדם גדול וכמוהו תשובתו דקתני לא אמר כלום ולכשירש לא קנה לוקח כיון דהיא שעתא לאו דידיה הוו נכסי אביו ולא אמרינן מה מכר לו לראשון לשני כל זכות שבבא לידו: **לא אמרא דעביד.** דלוקח דקאמר מי ייתר שירש מאביו כלום שמא ימכור אביו נכסיו בחייו: **שלחוה.** להא תיובתא דרב ששת דאותיב אדרב: **אינה צריכה לפנים.** אינה צריכה כדי לתרלה להכניסה לפני בני הישיבה שאין בהן יודע לפרקה. ומשובת הגאונים פורשין לגמרא דליכא קושיא מעליא אל תעלוה לגיו: **הוה עובדא בפומבדיתא.** שדנו דין כרב ואותבינן מהא מתניתין ואמר רב יוסף כו': **משום כבוד אביו.** כשהיה אביו גוסס וצריך מעות לקבורתו ולתכריכין ומוזהר לכבוד אביו שלא לשהותו בבזיון: משום

מאי גזלינא מינך. וא"ת וכי מכרה נמי מה גזלו והלא צריך להחזיר לו מעותיו וי"ל דמ"מ יקראנו גזלנא כל זמן שלא יפרע לו: **ארצי** קמיה כי היכי דליקום בהימנותיה. משמע דהכי הלכתא מדלא נקט ליסנא דלא נקרייה גזלן ועוד דהלכה כרב אפי דהוא בתראה וגדול בחכמה וכמנין: **האי** שטרא חספא בעלמא הוא. וא"ת ולימא דקני לה במה שהחזיק בה אחר שקנאה גזלן וי"ל דמשמע ליה משעה שקנאה הגזלן היא של לוקח אע"פ שלא עשה בו שום מעשה וא"ת מעותיו שהיו תחלה מלוה נעשו עתה מכר וי"ל באתרא דלא קנו בכספא א"נ במלוה אינו יכול לקנות כדאמרינן פ"ק דקדושין (דף ו:) המקדש במלוה אינה מקודשת ומכר לא קנה והא דאמר בהאיש מקדש (שם דף מז.) ושוין שנמכר קנה היינו במלוה שיש לו על אחריס דאז נאשה בעינן זה מקודשת לכ"ע אי לאו דאשה לא ממכא דעתה וירתה שיחזור וימחול אבל מלוה שאשה חייבת לו אם מוחל לה ומקדשה בה אינה מקודשת דלא נתן לה כלום דמקמי הכי היה נרשותה וכן במכר לא קנה אע"ג דכשמקדשה בהנאת מחילת מלוה היא מקודשת דלא גרע מאמרות לה זמנא ואדבר עליך לשלמון דמקודשת וכן במכר אם מכר בהנאת מחילה קונה כמו בהחליף דמי שור בפרה מ"מ לא משמע ליה שהיה מקנה לו בהנאת מחילת מלוה משום דמשמע מיד שלקחה הגזלן קנה לוקח ראשון:

בההיא הנאה דקא סמיך כו'. והוא כאילו א"ל שהה זו תהא קנויה לך לכשאקחנה:

מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום. וא"ת לימא דרב דאמר כר"מ ובריתא כרבנן וי"ל דלגידן קפריך דאית לן כרב דאיתא פרק איזהו נשך (לקמן דף עב:) דמייתי גמרא טעמא דלא ליקרייה גזלנא וניחא ליה דליקו בהימנותיה וסבירא לן כרבנן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואמר שמואל פסיק כרבי יוחנן הסנדלר פרק אע"פ (כתובות דף עט.) ורב נחמן סבר בפירות דקל אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ורב אמי פסק דאין הלכה כרב בהא משום דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכו' ולא נהירא מכח דאיזהו נשך (לקמן דף עב:):

ס) **קנויה לך מעכשיו.** תימה מה צריך מעכשיו כיון דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי לענין חזרה הא כל זמן שלא בא לעולם יכול לחזור אע"ג דאמר מעכשיו וי"ל דנ"מ אם נקרע השטר או שאבד קודם שלקחה זה דקני כיון דאמר מעכשיו:

שדה

הא מית ליה ומאן דאמר ניחא ליה דליקום בהמנותיה בהדי בני נמי ניחא ליה דליקום בהמנותיה סוף סוף קרו ליה בני לוקח גזלנא אלא איכא בינייהו דמית גזלן מאן דאמר ניחא ליה לאיניש דלא לקריוהו גזלן הא מית ליה למ"ד ניחא ליה דליקום בהמנותיה ה"ג אע"ג דמית ניחא ליה דליקום בהמנותיה סוף סוף קרו לבניה בני גזלנא אלא איכא בינייהו דיהבה במתנה מאן דאמר ניחא ליה דליקום בהמנותיה [א]מתנה נמי ניחא ליה דליקום בהמנותיה מאן דאמר ניחא ליה דלא נקריוהו גזלנא א"ל מאי גזלינא מינך: [ב]פשיטא זבנה אורתה ויהבה במתנה לאו לאוקמה קמי לוקח קא בעי [ג]נפלה ליה בירושה ירושה ממילא היא ולאו איהו קא טרח אבתרה גבי איהו בחובו [ד]חזינא אי אית ליה ארעא אחריתי ואמר האי בעינא [ה]לאוקמה קמיה לוקח קא בעי ואי לא לא זוזי הוא דבעי אפרועי יהבה נהליה [ו]במתנה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מתנה כירושה דהא ממילא וחד אמר [ז]מתנה כמכר דאי לאו דטרח וארצי קמיה לא הוי יהיב ליה מתנה להכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה ועד אימת ניחא ליה דליקום בהמנותיה אמר רב הונא עד שעת העמדה בדין חייא בר רב אמר עד דמטא אדרכתא לידיה רב פפא אמר [ח]עד דמתחלן יומי אכרזתא מתקיף לה רמי בר חמא מכדי האי לוקח במאי קני להאי ארעא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא א"ל רבא תהא במאמינו בההוא הנאה דלא קאמר ליה מידי וקא סמיך עליה טרח ומייתי ליה גמר ומקני ליה מתיב רב ששת [ט]מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום מה שאירש מן אבא היום מכור לך מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימין אמר רמי בר חמא הא גברא והא תיובתא אמר רבא גברא קא חזינא ותיובתא לא קא חזינא הכא סמכא דעתיה והכא לא סמכא דעתיה הכא סמכא דעתיה דאזיל טרח ומייתי ליה כי היכי דלא נקרייה גזלנא הכא לא סמכא דעתיה שלחוה לקמיה דרבי אבא בר זבדא אמר להו זו אינה צריכה לפנים אמר רבא זו צריכה לפנים ולפני לפנים הכא סמכא דעתיה והכא לא סמכא דעתיה הוה עובדא בפומבדיתא ואותביה אמר להו רב יוסף זו אינה צריכה לפנים ואמר ליה אביי צריכה לפנים ולפני לפנים הכא סמכא דעתיה הכא לא סמכא דעתיה ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבי יוחנן סיפא מה שאירש מאבא היום משום כבוד אביו מה שתעלה מצודתי היום משום

א) [דומה לדהכא פליגי ג"כ ר' אחא ורבינא בגגולה כו': וע"ש], ב) [מוספ' דנדרים ספ"ו ופי' תוס' מתוכות לא: ד"ה דזבנה], ג) [והכא. רש"ל], ד) [ע"ש תוס' ד"ה שוס], ה) (שיך לע"ב), ו) [וע"ע תוס' יבמות לב. ד"ה קנויה],

גליון הש"ס

גמ' לאוקמה קמי לוקח קבע. עיין בר"ש ס"ו משנה ג תרומות: שם מתנה כמכר. עיין מגילה כו: ובר"ש רפ"ב דמעשרות:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה זבנה אורתה אם קודם כו'. כ"כ ומנ"ס פי' אפילו אחר שלקחה (ועמ"ש רבינו בח"מ פי' שע"ג פ"ק ג):

מוסף רש"י

מה שאירש מאבא מכור לך כו' לא אמר כלום. דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (כתובות צא:).

רבינו חננאל

מיהו איצטריכינן לפרושה דחזינן מר זוטרא ורב אשי דאינון בתראי שקלו וטרו לפרושי טעמיה דרב הני מילי בעידנא דקנאה הגזלן מן הנגזל אבל אם נפלה לו לגזלן בירושה מן הנגזל לא אמרי' קנאה לוקח או מי שניתנה לו במתנה. וחזינן נמי בפרק איזהו נשך הלכה מלוה ישראל מעותיו של נכרי. חוב התם שקלי וטרו מרימר ורבינא בהא דאמר רבא התם ניתן ליכתב הכא לא ניתן ליכתב אלא הא דתניא לשבח קרקעות כיצד הרי שגזל [שדה] מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מבני חורין ואמרינן אמאי נימא לא ניתן ליכתב. ופרקי' הכי השתא התם אי למאן דאמר ניחא ליה דלא ליקרייה גזלן אי למאן דאמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה מפייס למריה ומוקים ליה לשטריה הכא אברוחי אברה ליה מוקים ליה לשטריה ש"מ דהלכתא כוותיה דרב בהאי וסוגיא דשמעתא

רבינו חננאל (המשך)

כרב אשי דאמר ניחא ליה דליקום בהימנותיה. הלא תראה בדאתקיף ליה רמי בר חמא פריק ליה רבא תהא במאמינו פירוש בההוא הנאה דלא אמר ליה ולא מידי ס) דסמיך ליה ואזיל ומפיים לגגזל וקני ליה מינה גמר ומקנה ליה והוא דמתחזיק בה. והא דאותיב רב ששת הכא הא דתני מה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום דקיימא לן אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם. היא בתוספתא במסכת נדרים ומפורש בתלמוד ארץ ישראל בכתובות פרק אע"פ מה שאירש מאבא היום מכור לך בלוה לתכריכי אביו מפני שהיה גוסס וזה פי' משום כבוד אביו. מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימים משום כדי חייו. קשיא ליה לרב דאמר מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו. ופרקי אביי ורבא הכי הא מתניתא דתנא [בתוספתא] בסוף מסכת נדרים ליכא למימר דסמכא דעתיה דהא כי הדר ביה לא מצי קרי ליה גזלנא לפיכך לא אמר כלום אבל הא דרב דאי לא טרח ומייתי ומוקים לה בידיה מצו קרו ליה גזלנא סמך דעתיה דאזיל וטרח ומוקים לה בידיה כי היכי דלא ליקרויה גזלנא. ואמרי' מה שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר ר' יוחנן סיפא דקתני מה שאירש מאבא היום מכור לך דבריו קיימים משום כבוד אביו אמרו חכמים אם אמר מה שתעלה

ס) נראה דע"ל וסמיך עליה דאזיל ומפיים כו'.

קלו א מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' ט סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שעד סעי' ח:
קלח ב ג מיי' שם שם הל' יא טוש"ע שם סעי' ב:
קלט ד מיי' שם שם הל' יב טוש"ע שם סעי' ג:
קמ ה מיי' שם שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ד:
קמא ו מיי' שם שם הל' י טוש"ע שם סעי' ח:
קמב ז מיי' פכ"ג מהל' מכירה הלכה ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריח סעי' ח: